

Toimittaja Eedit Taipale: Miltä näyttää teattereiden tulevaisuus koronapandemian jälkeen?

Turvaväleistä on luovuttu ja koronapasseja ei enää tarvita. Teattereiden ovet ovat auki, mutta penkit eivät kuitenkaan täyty entiseen malliin. Ollaanko teattereissa huolissaan? Minä olen Eedit Taipale ja tänään puhumme teattereiden tilanteesta koronapandemian jälkee. Kanssani aiheesta on keskustelemassa Tampereen yliopiston teatterityön professori Pauliina Hulkko. Tervetuloa.

Asiantuntija Pauliina Hulkko: Kiitos.

E.T.: Pauliina Hulkko, milloin itse kävit viimeksi teatterissa?

P.H.: Mä olin viime viikolla. Vai olisiko ollu edellisenä viikonloppuna? Mutta nyt kysymys on, että mikä on teatteri, koska mä, mä käsittelen, käsitan teatterilla hirveän laajasti myös esiintyvät taiteet. Tää on oikeastaan tanssikin. Monet tanssiteokset on teatteria, et mä oon viimeksi käynyt kyllä katsomassa varmaan tanssiteosta, mutta se oli noin viikko sitten.

E.T.: No entä oliko katsomassa väljää?

P.H.: Ei kun siellä oli tosi paljon. Ei kun se oli, oliko se torstaina hei ja siellä oli tosi paljon ihmisiä. Ihan hirveästi ihmisiä. Totta totta se oli viime viikon, se oli viikon torstai hyvänen aika. Joo. Ja siellä oli tosi paljon. Se oli, mutta se oli Tanssin talossa Helsingissä.

E.T.: Joo.

P.H.: Siel oli hirveästi ihmisiä.

E.T.: Mut se on hieno kuulla. Suomen Teatterit yhdistys otti huhtikuussa kantaa siihen, että koronapandemia ei ole teattereiden osalta vielä ohi. Vaikka yleisörajoitukset ovat poistuneet, Teatterit joutuu edelleen perumaan esityksiä ja lisäksi kriisi on muuttanu yleisön suhdetta teatteriin. Niin, mitä teattereille kuuluu syksyllä 2022?

P.H.: No mä tietysti joudun sanomaan, et mä puhun semmoista positiosta, että mä oon itse nyt ensinnäkin tutkimuskaudella. Eli mä en ole varsinaisessa opetustyössä enkä yliopiston noissa arkipäivätöissä ollut ja sitä kautta en oo tavannut niinku sidosryhmäläisiä. Elikkä usein teatterin teatterinjohtajia tai teatterissa työskenteleviä ammattilaisia, mutta sen sijaan olen muuten kuullut kyllä ystäviltä ja ja tota kollegoilta ja vähän vähän niinku itse asiassa vähän kysellytkin asiasta jo ennen kun sain sinulta yhteydenoton. Ja pannu itse merkille siis toisaalta, että että on ollut semmoisia esityksiä, jossa mä olisin olettanut että se on loppuunmyyty kun se on saanut hyvät kritiikit ja ja katsomo tota on semmoinen sopivan kokoinen ja muuta ja ohjaaja on tunnettu ja ja tykätty niin olin yllätynyt siitä, että että väkeä ei yhtäkkiä sit ollutkaan. Mä olin ihan hämmästynyt. Mä olin ihan varma, että se on loppuunmyyty se esitys ja siitä ensi-illasta ei ollut kulunut kuin jokunen viikko, eli mä olin hämmästynyt tästä. No sitten taas toisaalta olen kuullut kollegalta, että kun tulee flunssa niin se on saman tien sitten tulee koronatestit. Sitten harjoitukset keskeytyy tai isojen biisien harjoituksia tehdään vajaalla porukalla, mikä tarkoittaa sitä, että juttua juttua ei saada harjoiteltua tai se vaikeutuu. Se voi tulla keskeneräisenä ensi iltaan. Tää on yksi selkeästi koronan aiheuttama eli eli sairasteluun suhtaudutaan eri tavalla, mikä tietysti on ihan hyväkin, mutta näyttelijän kannalta ja esiintyjän kannalta ennen kaikkea ja sitten kolmas havainto on tää jonka jonka kuulin suuren suomalaisen teatterin johtavaan henkilökuntaan kuuluvalta ihmiseltä, että hän sanoi, että että tää tänä syksynä on ollut vaikea saada yleisöä, että että yleisö tekee, katsojat tekee niin kun lähtöpäätöksen hyvin myöhään. Eli se ostopäätös lippu hankitaan myöhään ja sitten samoin on kuullut sen, että näitä ryhmämatkoja, jotka ennen tehtiin niin niitä ryhmä ryhmäbusseja ei samalla tavalla enää saavu ikään kuin maakunnista, koska isojen teattereiden suuret näyttämöt nimenomaan on aika aika mun tietoni mukaa isosti myyty näille näille niinku ryhmille ja nyt niitä ryhmiä ei samalla

tavalla enää lähde. Pohdin itse, että onko siinä myös tapahtunut tämmöinen 2-3 vuoden niinku sukupolvenvaihdos, että ne, jotka aiemmin lähti, niin yhtäkkiä ne onkin nyt jo sen verran vanhoja, että he pelkäävä. Siis ihmiset pelkää tulla suuriin tilaisuuksiin, mutta että tämmöisiä ongelmia on ja sitten ihan se semmoinen perusongelma, johon itsekin olen törmännyt, että koska korona-aikana peruttiin esityksiä, niitä kuitenkin saatettiin loppuvaiheessa myös harjoitella, niin on ollut hirveä määrä esityksiä jonossa ensi-iltaan ja niiden markkinointi ja niihin yleisön saaminen on samanaikaisesti kamalan vaikeaa, kun niitä tulee paljon. Eli sitten siihen ei niinku teatterit pysty vastaamaan siihen markkinointi, markkinointi- ja siihen yleisön niinku tiedottamisasiaan. Ja sit tietysti, että että kun on paljon esityksiä, niin ei niistä aina saada, niillä ei saada niin paljon esityskertoja, eli tulee tavallaan kalliiksi, et kyl mä ymmärrän että se että korona on niin kun tuottanut teatterille ja Suomen Teatterit RY johon viittasit niin sehän edustaa näitä vos-teattereita valtionosuusteattereita niin suuria Suomen suuria teattereita. Ja ja niillä on tietysti ihan omat haasteensa kuin sitten taas pienemmällä ryhmällä tai ryhmäteattereilla tai tai tota vapaan kentän toimijoilla. Mutta että, että on on kyllä haastetta joo.

E.T.: Joo. Ja no, vaikka teattereiden katsojaluvut oli vielä viimekin vuonna aivan toista luokkaa kuin ennen koronaa, niin yksi pysyy, eli musikaalit olivat jälleen suosittuja. Teatterin tiedotuskeskuksen mukaan viime vuoden kolme katsotuinta teosta olivat kaikki musiikkiteatteriesityksiä. Miksi teatterit tarjoaa näitä musikaaleja?

P.H.: Siks kai, kun niitä katsotaan. Että että tota mä itse ajattelen, että musikaalit on on. Voisi ajatella, että on ihan omanlaisensa niinku ohjelmisto ainakin sellaisina kuin ne on tommosia konseptimusikaaleja, jotka usein usein tulevat Suomeen niinku niitten perässä kiirii tai niiden edellä kiirii maine. Ja ja niihin niitä mennään katsomaan varmaan vähän samantapaisella perusteella, kun ehkä mentäisiin jotakin taitoluistelu tai jotain jäätanssi showta tai Disney-showta tai tai muuta että että siihen liittyy tämmöistä niinku suuren suuren tapahtuman ja kokemuksen ja yhdessäolemisen ja ja vähän semmoisen niinku fantastisen, loisteliaan, glamouroosin tapahtuman tuntua ja ja. Ja semmoisia ihmiset, myös ihmiset, kaikenlaiset ihmiset haluaa sellaisia ja teatterit vastaavat tähän haluun. No onko se sitten niinkun taloudesta kiinni? Mä en osaa sanoa. Ne on sisäänheittäjiä ehkä. Ne on osittain myös jotakin, joka on niinku kasvanut ja syntynyt ja siitä on tullut maan tapa mä näkisin. Että asioita voi myös muuttaa sillä tavalla, että että tapahtuu jokin sattumalta tai vahingossa tai muuten tapahtuu jokin muutos, kuten vaikka nyt ehkä voisi tapahtua energiapolitiikassa, että meiltä loppuu kaasua. Meiltä loppuu fossiiliset polttoaineet, niin sitten tapahtuisikin tuota uusiutuvan energian muutos. Mä ajattelen, että tämmöinen voisi tapahtua teattereille. Korona ei nyt ilmeisesti ainakaan sitä tuottanut. Mä saattaisin, mun äänessä saattaa kuulla, että mä toivoisin ehkä vähän sellaista muutosta, mutta mutta. Teatterit ja niiden johtajat ja niiden päättävä henkilökunta, suunnitteleva henkilökunta varmasti yrittää tehdä mahdollisimman hyviä päätöksiä, että että sekä teatterit pärjäisi, että että yleisö ja ja katsojat saisi mielekästä ja ja hyvää katsottavaa ja että että myöskin että taidetta, teatteritaidetta ja esittävää taidetta, esiintyvää taidetta voitais kehittää, että kyllä mä luulen, että siellä yritetään kaikissa kaikkialla yritetään tehdä niinku mahdollisimman hyviä ja ja meitä laajaa, laajaa ihmismäärää väkeä palvelevia päätöksiä.

E.T.: Kyllä. No hei, puhuit aiemmin, että korona on aiheuttanut sen, että tarjontaa on paljon ja teatterilla olisi paljon teoksia, joille pitäisi löytää sitä näytäntöaikaa niin, minkälaisia vaikutuksia tää korona on aiheuttanut laitosteattereiden ohjelmistoon?

P.H.: No no kun mä sanoin niin siellä on harjoiteltu, siis lähipiirissäkin tässä on harjoiteltu biisejä, ne on saatu tehtyä ensi iltaan niitä ei ole esitetty. Ja näin on sekä pienempi esityksiä myös tänä syksynä tässäkin kaupungissa nähty musikaalia ja muita, että niitä on niinku niitä on saatu tehtyä valmiiksi. On aika niinku monipuolista ohjelmistoa on, on nyt. On nyt menossa. Tos todettiin vähän ongelmaa

just tänään tuossa lounaalla kollegan kanssa, että on niin paljon esityksiä, että nyt tuntuu, että ei ehdi aina mennä katsomaankaan niitä, et ne menee vähän niinku ohi. Tietysti omista aikatauluista johtuen. Mutta tota. Mä en tiedä onko se vaikuttanut ohjelmiston sisältöihin sinänsä ja ohjelmisto niin kun, niin kun keskinäiseen rakenteeseen. Mutta se, että tässä on tämmöinen suma. Oli niinku että nyt nyt niinku tänä se lähti viime keväänä tänä syksynä purkautumaan että on niinku. Niinku tavallaan takaapäin heittää heittää semmost hyökyaaltoa esityksiä, jotka sitten eivät välttämättä saa sitä sitä huomiota, jonka ne normaalina aikana olisi saanut, koska esityksiä ois silloin tullut tasaisempaan tahtiin ja katsojat olis tottuneet käymään. Eli nyt on varmaan niinku käymisen tottumus, tottumus olla yhdessä, tottumus ottaa myös se riski, että että voi saada flunssan tai voi saada influenssan tai voi saada koronavirustartunnan tai tai voi olla saamatta mitään, mutta ylipäätään semmoinen yhdessäoleminen niin paljon kun sitä kaivattiin koronan aikana, niin niin sen löytäminen uudestaan ja siitä niinku tavan luominen, teatterissa käymisestä tavan luominen, niin se tulee varmaan viemään aikaa, että tässä voi olla kyllä murros, joka joka vaatii jotain niinku toimenpiteitä teattereilta.

E.T.: No entäs Helsingin Sanomat uutisoi lokakuussa tähän liittyen, että Helsingin kaupunginteatteri on palauttamassa ensi vuoden ohjelmistoonsa vähille esityksille jääneitä näytelmiä viime vuosilta muun muassa musikaali *Once* sekä komediat *Näytelmä, joka menee pieleen* ja *Turvamies* palaavat alkuvuodesta Helsingin kaupunginteatterin näyttämöille. Niin näetkö, että tää Helsingin kaupunginteatterin käytäntö voi olla ilmiö, jota tulemme näkemään muuallakin?

P.H.: Ehdottomasti. Joo sitä tapahtuu pienemmissä teattereissa. Joo kyllä kyllä joo. Mutta noi kyseiset esitys. Me voidaan vaan arvailla, miksi juuri nuo esitykset, mutta tota mutta mutta ymmärrän kyllä, että jos esitys on saanut ikään kuin hyvän vastaanoton, niin sitten se ei ole saanut semmoista normaalia laskennallista potentiaalista yleisöä niin se halutaan palauttaa, koska sehän on tietyllä tapaa jo melkein, se on niinku valmista ilmaista materiaalia. Mikä sitten jos tarkoittaa sitä, että niille ohjelmistopaikoille mahdollisesti suunniteltuja uusia esityksiä ei tehdä. Mutta siis hyvä näin. Varmasti tekijöiden, esiintyjien kannalta. Esiintyjät myös menetti työmahdollisuuksia. Näyttelijät menetti elantoaan tosi paljon ja ja tota freelancerit ennen kaikkea, mutta kyllä taloissakin olevat lomautettiin ja muuta että kyllä ihmiset sitten esiintyjät ja tekijät, taiteilijat haluaa haluaa esittää.

E.T.: Kyllä. No korona on jättänyt ainakin tulpan ohjelmistoon, mutta onko korona vaikuttanut jotenkin esittämisen muotoihin? Pandemia-aikana nähtiin esimerkiksi aika paljon striimauksia ja tallenteita. Näetkö, että tällaisia esittämisen muotoja tullaan suosimaan myös pandemia-ajan päätyttyä?

P.H.: No juuri tossa juttelin Tampereen teatterinjohtaja Mikko Kannisen kanssa, joka on ollut niinku etulinjassa näitä striimauksia ja ylipäätään tämmöistä niinkun tallenne, tallennettava tai välitettävää, digitaalisesti välitettävää esitystä sitä muotoja kehittämässä ja hän hän oli sitä mieltä asiantuntijana, että että tää ei ei tule kyllä jatkumaan, että yleisö kyllä vähän ei jaksa nyt enää niitä niinku striimauksia, että se korona kyllä näytti sen laajuuden. Mutta toki meillä tulee olemaan varmaan monenlaista muuta digitaalista esitys esitystaidetta ja ja teatteria. Mutta se, että tehtäisiin live-esitys, joka sitten niinku striimataan ja sitähan oli ja se tehtiin ihan menestyksellä ja ja niinku asiantuntevasti ja kehitettiin sitä muotoa ja moni monikameratekniikka ja muuta mut. Mä en usko että se tulee toimimaan ainakaan niin, että ne olisi sama sama esitys toimisi kahdella tavalla, että kyllä mä luulen että ihmiset katsoo sitten niinku suoratoistopalvelumateriaalia ja niitä tuotteita ja tuotantoja sieltä, koska nehän on vahvistunut samaan aikaan ihan valtavasti. Et niinku siis korona-aikana voidaan ajatella, että sinne sinne on mennyt ja ne menee sit kyllä monesti monikansallisille firmoille myös ne rahat eikä eikä jää niinku kotimaan tekijöille.

E.T.: Kyllä. Tänään olemme tosiaan keskustelemassa teattereiden tilanteesta koronapandemian jälkeen ja kansani keskustelemassa on Tampereen yliopiston teatterityön professori Pauliina Hulkko. Yleisö ei koronan jälkeen löydä enää samalla tavalla teatteriin ja epävarmuus värittää ostopäätöksen tekemistä. Kiihtyvä inflaatio puolestaan on laittaa monet punnitsemaan sitä, mihin rahansa kannattaa laittaa ja mistä menoista voisi ehkä karsia. Hintavat teatteriliput voivat tuntua helpolta säästökohteita. Onko teatterissa? Onko teatterista tulossa hyvätuloisten huvia?

P.H.: No varmasti ainakin on jostakin joltain osin kyllä, että itsekin itsekin pidän kyllä teatteri joidenkin niinku lähinnä suurten teattereiden suurten näyttämöiden isoja esityksiä, jotka on siis materiaalisesti isoja, niin kyllä niitten lipun hinnat on ihan ihan kauhean korkeet. Öö näin voi juuri käydä ja nimenomaan käydä se niinku tietynlaisen kansanosan, että se ne, jotka on jo ovat käyneet joilla on tämä perinne ja joiden perheessä on tämä perinne käydä teatterissa niin jatkavat sitä. Toki näin on ehkä osittain ollut aiemminkin, mutta voi käydä myös niin, että meillä sitten tulee muunlaisia esityksiä muunlaista teatteria, johon sitten löytävät myös ne, joilla joilla niihin kalliisiin lippujen lippuihin ei ole varaa, eikä myöskään ehkä halua maksaa niitä, että kyllähän meillä on ihan hirveän erihintaisia esityksiä, että kun pienissä ryhmissä, joissa muutenkin palkkaa ja ja tuloutusta on vähemmän, niin sitten siellä ne lipun hinnat on pienemmät. Onhan se jännää, koska voisi ajatella että meillä on pieni tila ja siellä on näyttelijöitä niin me saadaan niistä paljon enemmän kuin silloin jos niitä on niin suurella näyttämöllä ja me ollaan kaukana niistä. Että itse miettii tällaista jotenkin niinku läsnäolon ja ja jaettavuuden asiaa mutta tota kun kysyt noin niin kyllä se voi näin käydä, mutta sitten toisaalta mä uskon tämmöiseen myös tämmöisen niinku pirstaloitumiseen ja ja alan alan moninaistumiseen niinkun itse niinku diversiteettiä tulee lisää ja tulee semmoisia semmoisia tapoja ja on jo olemassa semmoisia tapoja, joissa ihmisten ei tarvitse maksaa ja ihmiset voi itse osallistua. Voidaan myös tehdä itse itse esityksiä ja voi itse osallistua teatterin tekemiseen niin kun niin kun et sillain et se on, ei harrastus, mutta tapa elää tai tai.

E.T.: Joo. No entä niinku pohdit tossa aiemmin, että ehkä tää teatterissa käyminen on tietyn sukupolven tapa ollut ja osa heistä on ehkä ikääntynyt eikä enää jaksa lähteä teatteriin. Niin miten näet, miten minkälaisia tarinoita teatterissa pitäisi nostaa esiin, että myös nuoret löytäisivät teatteriin yhä tulevaisuudessa?

P.H.: No, mä joudun taas toteamaan tämän, jonka usein totean, että mä en ole niin kamalan kiinnostunut tarinoista, vaikka aina puhutaan niistä. Mutta toki pitää olla semmoisia tarinoita semmoisia aiheita, semmoisia sisältöjä, jotka jotka ovat jaettavissa myös ei-valkoisten suomalaisten valtaväestöön kuulumattomien suomalaisten, erilaisten vähemmistöjen, erilaisten sellaisten ihmisten, jotka eivät vaikkapa maalla asuvien ihmisten näkökulmasta tai heille jaettavissa ja niinku mahdollisimman moninaisia aiheita. Mut mä nyt mietin ehkä niinku esityksen tekemisen muotoja ja malleja enemmän, että minkälainen niinku osallistuminen, minkälaiset, minkälainen estetiikka, minkälainen niin kun? Tunnelma mitä, mitä halutaan teatterista? Teatterista varmasti edelleenkin halutaan ja teatterilla tarkoitan nyt laajasti jälleen esittäviä taiteita niin halutaan niin kun yhdessäoloa. Affektiivisuutta sitä, että se liikuttaa. Ei pelkästään tunteita, vaan et se liikuttaa ajattelua. Se stimuloi. Se tarjoaa uudenlaisii näkökulmiin. Se tarjoaa uudenlaisii ruumiillista tulokulmaa. Näitä asioita pitää niin pitää lisätä ja pitää saada nuoria tekijöitä tekemään ja monenlaisia tekijöitä ja antaa heille heille sijaa myös niillä suurilla näyttämöillä. Ja se on ihan turha sanoa, että joku on niinku liian monimutkaisia. Mä oon itse käynyt läpi parikymmentä vuotta sen, että jo että tämmöiset asiat on niin monimutkaisia, ettei kukaan halua katsoa kun jos asioit vähän niinku pistää vähän toisella tavalla kun on esitetty aiemmin. Ei se oo niin se on ihan ihan päinvastoin. Me nähdään niin paljon jo niin kun digitaalisessa taiteessa ja muualla asioita esitettynä. Näyttämö on aina perässä näyttämö on aina hirveän semmoinen analoginen. Eli liian monimutkaiseksi se harvoin

muuttuu. Päinvastoin, se tylsistyyttä helposti. Siellä on vähän niinku siellä on liian ihmismäistä ja sitten tää ehkä ehkä tää ihmiskeskeisyyden niinku poistaminen sieltä, että siel ei oo pelkästään kysymys siitä, että ihmiset juttelee keskenään ja ratkaisee arjen ongelmia. Eli itse näkisin, että teatterin teatteri on niinku taiteena paljon moniaistisempi ja paljon moninaisempi ja ja kuin sitten se, että se se niinku ikään kuin peilaa meille todellisuuden jotakin ihmissuhde ihmissuhdeongelmia vaikkapa toki niitäkin voi sinne laittaa, mutta toivottavasti kiinnostavasti esitettyinä ja uudelleen aina uudelleen ajateltuna.

E.T.: Kyllä, teatterissa on voimaa ja sillä, teatterissa on kenttä monelle aiheelle ottaa käsittelyyn ja ottaa kantaa. Kiitos Pauliina Hulkko haastattelusta ja oikein teatterintäyteistä syksyn jatkoa.

P.H.: Samoin sulle Eedit. Kiitos tästä.

Äänikuoro: Meidän radio, Radio Moreeni.